

Challenges of Network Interactions Between Industrial and Agricultural Cooperatives in Zanjan Province

Mehdi Cheraghi¹ , Masoumeh Mohammadloo² , and
Seddigheh Mozaffari GhareBolagh³

1. Corresponding Author, Department of Geography, Faculty of Social Sciences, University of Zanjan, Zanjan, Iran.
Email: mcheraghi@znu.ac.ir
2. Department of Geography, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.
3. Department of Geography, Faculty of Social Sciences, University of Zanjan, Zanjan, Iran.

Article Info

Article type
Research Article

Article history:

Received September 08, 2025
Revised October 24, 2025
Accepted November 11, 2025
Published online March 21, 2026

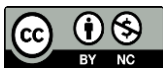
Keywords:

Cooperatives,
Economic Links,
Networking,
Supply Chain,
Sustainable Development.

ABSTRACT

Cooperatives play a pivotal role in comprehensive national development by enhancing productivity and enabling resource synergies. Despite the considerable agricultural and industrial potential of Zanjan Province, networked interactions among cooperatives remain weak, limiting resource mobilization, market expansion, and collaborative efficiency. This study aimed to identify the challenges hindering network interactions among agricultural and industrial cooperatives in the province and to propose strategies for strengthening cooperation and advancing sustainable development. Employing a qualitative approach and grounded theory methodology, the research analyzed data collected through a literature review and 25 semi-structured interviews conducted using purposive sampling. The findings indicate that economic volatility, capital shortages, low levels of trust and social capital, administrative complexities, managerial incoherence, and inadequate technical and environmental infrastructures undermine the productivity, resilience, and innovativeness of cooperative networks. The proposed paradigm model illustrates the relationships among causal, contextual, and intervening conditions, the resulting actions, and outcomes such as enhanced networking and cooperative expansion. Additionally, five theoretical propositions were developed to explain supply chain constraints. Despite the significant potential of cooperatives, network limitations have increased dependence on imports and weakened local markets. Strengthening intermediary institutions, improving managerial and member training, investing in infrastructure, and promoting sustainable agriculture and renewable energy are recommended to enhance cooperative performance and support the province's sustainable development trajectory.

Cite this article: Cheraghi, M., Mohammadloo, M., & Mozaffari GhareBolagh, S. (2026). Challenges of Network Interactions Between Industrial and Agricultural Cooperatives in Zanjan Province. *Social Business Journal*, 3(1), 1-16. <https://doi.org/10.22059/jsbu.2026.401638.1063>

© The Author(s) retain the copyright.

Publisher: University of Tehran Press.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jsbu.2026.401638.1063>

Introduction

Cooperatives play a fundamental role in the comprehensive development of countries by enhancing productivity and resource synergy. Zanjan province, with 234 agricultural cooperatives and 155 industrial cooperatives, possesses significant potential for the formation of cooperative networks. However, network interactions between industrial and agricultural cooperatives in this province are inefficient, which has led to limitations in resource supply, market development, and synergy. The lack of sustainable linkages between these two sectors has reduced efficiency, innovation, and competitiveness, while increasing dependence on imports. Therefore, the present study was conducted with the aim of identifying the challenges of network interactions between industrial and agricultural cooperatives in Zanjan province and providing solutions to strengthen cooperation and achieve sustainable development.

Method

This research is qualitative in nature and applied in its purpose. To deeply explain network interactions, the grounded theory strategy was employed. This inductive, data-driven method, relying on systematic coding, generates a theory grounded in the data. Data were collected through two methods:

1) a library study including the review of books, scientific articles, reports, and statistical yearbooks to extract the background and theoretical foundations;

2) conducting 25 semi-structured in-depth interviews with members of industrial and agricultural cooperatives in Zanjan province. Purposive sampling was employed, and the data collection process continued until theoretical saturation was achieved. To assess the validity (credibility) of the research instrument, face validity was used, and the interview protocol was reviewed and confirmed by experts. For reliability (dependability), the inter-rater agreement method was used, and an independent evaluator also coded the data; the convergence rate of the codes confirmed the reliability of the analysis.

Results

In the open coding stage, challenges were extracted into 17 main categories with varying frequencies. The most important challenges included: economic challenges (input price fluctuations with 100+ cases, high production costs, raw material supply problems, and lack of infrastructural investment), legal and political challenges (inefficiency of the General Department of Cooperatives with 16 cases, administrative complexities with 11 cases, and lack of supportive policies), social challenges (lack of trust between sectors with 10 cases, rural migration, and lack of representation in decision-making), technical and infrastructural challenges (lack of processing centers, water supply problems, and lack of storage facilities), market challenges (product marketing problems, lack of market needs recognition, and lack of proper branding), and environmental challenges (water resource shortages, renewable energy supply problems, and plant pests and diseases). In the secondary coding stage, these categories were integrated into more abstract concepts such as "financial problems," "economic fluctuations," "inadequate infrastructure," "lack of awareness and training," "legal complexities," and "weak management." Axial coding, using the paradigm model, explained the relationships among the conditions. Accordingly, causal conditions (including economic fluctuations, production costs, inadequate infrastructure, migration, social disputes, legal complexities, and market shortages) act as the main drivers of the problems. Contextual conditions (including social and support networks, educational centers, ownership and rights issues) and intervening conditions (including consultation and expertise, management and organization, information systems, and attention to local needs) also affect actions and

interactions. Finally, actions such as marketing, customer attraction, and improving public services lead to outcomes such as networking of interactions, strengthening cooperatives, and expanding production cooperatives. In the selective coding stage, five theoretical propositions were presented that explain the most important supply chain barriers: 1- Inattention to market needs and insufficient knowledge of demand, 2- Defects in transportation and warehousing infrastructure, 3- Lack of financing and economic problems, 4- Existence of social disputes and lack of trust, and 5- Legal complexities and lack of supportive policies. The findings show that despite the high capacity of cooperatives, network constraints have caused dependence on imports and weakened local markets.

Conclusions

The present study showed that the challenges of network interactions between industrial and agricultural cooperatives in Zanjan province are multidimensional and include economic, social, legal, managerial, technical, and environmental factors. These challenges systematically reinforce each other and have reduced productivity, resilience, and innovation in cooperative networks. The paradigm model presented in this study provides a coherent theoretical framework for understanding the relationships among these factors. At the theoretical level, this research enriches the literature on sustainable development and cooperative economics by emphasizing the role of network interactions as a key mechanism for synergy between industry and agriculture. At the practical level, specific solutions are offered for policymakers and provincial managers:

- 1- Strengthening intermediary institutions to create horizontal and vertical coordination among cooperatives and facilitate the commercialization process,
- 2- Designing and implementing continuous training programs for cooperative managers and members focusing on digital skills, networking, and marketing to increase social capital and mutual trust,
- 3- Providing financial incentives including subsidies and low-interest loans and targeted investment in transportation, warehousing, and processing infrastructure to reduce economic fluctuations and production costs,
- 4- Promoting organic agriculture and the use of renewable energy to reduce adverse environmental impacts and increase sustainability,
- 5- Reforming complex administrative processes and creating transparency in laws to reduce confusion and increase investment incentives. Implementing these solutions can lead to the formation of sustainable supply chains, reduced dependence on imports, strengthened local markets, and ultimately the realization of sustainable development in Zanjan province.

Future research can adopt a quantitative approach and test the model presented in this study, contributing to greater validation and generalizability of the results. Furthermore, conducting comparative studies among different provinces of the country can provide the basis for formulating more effective and localized policies.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Authors' Contribution

All authors contributed equally to the conceptualization of the article and writing of the original and subsequent drafts.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

Acknowledgments

The authors thank all participants in this study.

چالش‌های تعاملات شبکه‌ای بین تعاونی‌های صنعت و کشاورزی استان زنجان

مهدی چراغی^۱ , معصومه محمدلو^۲ , صدیقه مظفری قره بلاغ^۳

۱. نویسنده مسئول، گروه جغرافیا، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. رایانامه: mcheraghi@znu.ac.ir
۲. گروه جغرافیا، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.
۳. گروه جغرافیا، دانشکده اجتماعی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

چکیده

تعاونی‌ها با ارتقای بهره‌وری و هم‌افزایی منابع، نقشی اساسی در توسعه همه‌جانبه کشورها ایفا می‌کنند. با وجود ظرفیت‌های گسترده کشاورزی و صنعتی در استان زنجان، تعاملات شبکه‌ای میان تعاونی‌ها کارآمد نیست و این موضوع موجب محدودیت در تأمین منابع، توسعه بازار و هم‌افزایی شده است. این پژوهش با هدف شناسایی چالش‌های تعاملات شبکه‌ای تعاونی‌های صنعت و کشاورزی استان و ارائه راهکارهایی برای تقویت همکاری و دستیابی به توسعه پایدار انجام شد. این پژوهش با رویکرد کیفی و استراتژی گراندد تئوری به منظور تبیین تعاملات شبکه‌ای تعاونی‌های صنعت و کشاورزی استان زنجان انجام شد. داده‌ها از طریق مطالعه کتابخانه‌ای و ۲۵ مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با نمونه‌گیری هدفمند گردآوری و تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد نوسان‌های اقتصادی، کمبود سرمایه، ضعف اعتماد و سرمایه اجتماعی، پیچیدگی‌های اداری، کمبود هماهنگی مدیریتی و ناکارآمدی زیرساخت‌های فنی و محیط زیست، مانع بهره‌وری، تاب‌آوری و نوآوری شبکه‌ها هستند. مدل پارادایم پیشنهادی روابط میان شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر و کنش‌ها را با پیامدهایی همچون تقویت شبکه‌سازی و گسترش تعاونی‌ها ترسیم کرد و پنج قضیه نظری را برای تبیین موانع زنجیره تأمین ارائه داد. با وجود ظرفیت بالای تعاونی‌ها، محدودیت‌های شبکه‌ای سبب وابستگی به واردات و تضعیف بازارهای محلی شده است. تقویت نهادهای واسطه‌ای، آموزش مدیران و اعضا، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و ترویج کشاورزی پایدار و انرژی تجدیدپذیر از جمله راهکارهای پیشنهادی برای افزایش کارآمدی و توسعه پایدار استان است.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۱۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۸/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۲۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۱/۰۱

کلیدواژه‌ها:

تعاونی،

توسعه پایدار،

زنجیره تأمین،

شبکه‌سازی،

پیوندهای اقتصادی.

استناد: چراغی، مهدی؛ محمدلو، معصومه؛ و مظفری قره بلاغ، صدیقه (۱۴۰۵). چالش‌های تعاملات شبکه‌ای بین تعاونی‌های صنعت و کشاورزی استان زنجان. *کسب و کار اجتماعی*، ۳ (۱)، ۱-۱۶. <https://doi.org/10.22059/jsbu.2026.401638.1063>

© نویسنده‌گان.

ناشر: انتشارات دانشگاه تهران.

مقدمه

کسب و کارهای اجتماعی به عنوان مدل‌هایی نوین در اقتصاد، نقش مهمی در پیشبرد توسعه پایدار دارند (Bai et al., 2025). این کسب و کارها با تمرکز بر حل مسائل اجتماعی و محیط‌زیستی به کاهش نابرابری‌ها و بهبود کیفیت زندگی کمک می‌کنند (Bolognesi et al., 2025). در سطح جهانی، آنها با تأکید بر خلق ارزش پایدار، به چالش‌هایی مانند تغییرات اقلیمی و فقر پاسخ می‌دهند. برای مثال ترکیب اهداف اقتصادی و اجتماعی می‌تواند اکوسیستم‌هایی مقاوم در برابر بحران‌های اقتصادی ایجاد کند و با کاهش ریسک‌های سیستمیک، به رشد فراگیر منجر شود. این کسب و کارها از طریق بهره‌گیری از نوآوری‌های سبز، مانند فناوری‌های دوستدار محیط‌زیست، به حفظ منابع طبیعی کمک می‌کنند. این رویکرد نه تنها سودآوری را تضمین می‌کند، بلکه ارزش‌های بلندمدت برای جامعه می‌آفریند (Quaye et al., 2024). با این حال موفقیت آنها به هماهنگی مؤثر فناوری‌های دیجیتال و چارچوب‌های حاکمیتی بستگی دارد. کسب و کارهای اجتماعی با ایفای نقش به‌عنوان پلی بین بخش خصوصی و عمومی، از مدل‌های سنتی متمایز می‌شوند، زیرا تمرکز اصلی آنها بر تأثیر اجتماعی است (Kukacka, 2023 & Cen, 2023; Havlinova). این کسب و کارها در تحقق اهداف توسعه پایدار سازمان ملل، مانند کاهش فقر و حفاظت از محیط‌زیست، نقش برجسته‌ای دارند. آنها با هم‌راستا کردن سودآوری و تأثیر اجتماعی، به خلق ارزش‌های اجتماعی و محیط‌زیستی متعهدند. این هم‌راستایی نیازمند استراتژی‌هایی است که بر اساس نظریه ذی‌نفعان، پاسخگویی به همه گروه‌های مرتبط از جمله مشتریان، کارکنان و جامعه را در اولویت قرار دهد (حسین‌زاده و همکاران، ۲۰۲۳).

کسب و کارهای اجتماعی با فعالیت‌هایی مانند حمایت از جوامع محلی، کاهش فقر و حفاظت از محیط‌زیست، به بهبود کیفیت زندگی و تحقق عدالت اجتماعی کمک می‌کنند. حمایت از جوامع محلی می‌تواند از طریق برنامه‌های آموزشی یا ایجاد فرصت‌های شغلی برای گروه‌های آسیب‌پذیر انجام شود (Hu et al., 2023). کاهش فقر اغلب با استفاده از مدل‌های میکروفاینانس یا کسب و کارهای جامعه‌محور به دست می‌آید (Chen et al., 2017). حفاظت از محیط‌زیست نیز با بهره‌گیری از فناوری‌های سبز و کاهش انتشار کربن محقق می‌شود. این اقدام‌ها نه تنها تأثیرات اجتماعی مثبتی دارند، بلکه به سودآوری بلندمدت منجر می‌شوند. تحقیقات نشان می‌دهد این ابتکارات با کاهش ریسک‌های عملیاتی، جذب سرمایه‌گذاران اخلاقی را آسان‌تر می‌کنند (Hutton et al., 2009; Jin & Myers, 2006). همچنین تمرکز بر پایداری در این کسب و کارها مقاومت آنها را در برابر شوک‌های خارجی افزایش و ریسک‌های مالی را کاهش می‌دهد (Fiechter et al., 2022). ادغام معیارهای پایداری محیط‌زیستی، اجتماعی و حاکمیتی عملکرد کلی این کسب و کارها را بهبود می‌بخشد (حیدری رستمی و همکاران، ۲۰۲۵). با این حال کمبود منابع مالی می‌تواند مانع رشد این مدل‌ها شود. نوآوری به‌ویژه فناوری‌های دیجیتال، نقش مهمی در بهینه‌سازی فرآیندها ایفا و به ایجاد اقتصادهای فراگیر کمک می‌کند که در آن سود به جامعه بازمی‌گردد (Cen, 2023). اعتماد ذی‌نفعان که از تعاملات شفاف و مثبت ناشی می‌شود، برای موفقیت این کسب و کارها حیاتی است (Ai et al., 2023).

موفقیت این فعالیت‌ها به ارزیابی دقیق تأثیرات آنها وابسته است (Kim et al., 2012). نظارت مستمر برای تضمین پایداری این مدل‌ها ضرورت دارد (Dimson, 1979). کسب و کارهای اجتماعی می‌توانند به تحقق اهداف توسعه پایدار کمک کنند، اما این امر نیازمند چارچوب‌های نظارتی قوی است (Bai et al., 2025; Bolognesi et al., 2025). موفقیت این کسب و کارها به عواملی چون شفافیت مالی، اعتماد ذی‌نفعان و عملکرد پایدار بستگی دارد. شفافیت مالی با ارائه اطلاعات دقیق، ریسک‌های سرمایه‌گذاری را کاهش می‌دهد (خلیلیان، ۲۰۲۳). اعتماد ذی‌نفعان که از تعاملات مثبت ناشی می‌شود، به وفاداری می‌انجامد. عملکرد پایدار نیز نیازمند ایجاد تعادل بین اهداف کوتاه‌مدت و بلندمدت است. پژوهش‌ها نشان می‌دهد این عوامل به رشد پایدار کمک می‌کنند، در حالی که عدم تعادل می‌تواند به شکست منجر شود. ادغام معیارهای محیط‌زیستی، اجتماعی و حاکمیتی این عوامل را تقویت می‌کند

و شفافیت با افزایش اعتماد، عملکرد را بهبود می‌بخشد (Cen, 2023). این عوامل برای دستیابی به موفقیت بلندمدت ضروری هستند (Havlinova & Kukacka, 2023).

شفافیت مالی به‌عنوان یکی از ارکان اصلی حسابداری، نقش مهمی در ایجاد اعتماد میان ذی‌نفعان از جمله مشتریان، سرمایه‌گذاران، کارکنان و جامعه ایفا می‌کند. این مفهوم شامل ارائه دقیق و به‌موقع اطلاعات مالی است که عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش می‌دهد (خلیلیان، ۲۰۲۳). در حوزه حسابداری، شفافیت به‌عنوان ابزاری برای تقویت حاکمیت شرکتی عمل و از بروز فساد جلوگیری می‌کند (Freeman & McVea, 2005). مشتریان با دسترسی به اطلاعات شفاف می‌توانند تصمیم‌های آگاهانه‌تری بگیرند (Hur et al., 2014). سرمایه‌گذاران از شفافیت برای ارزیابی دقیق‌تر ریسک‌ها بهره می‌برند (Jones et al., 2013). کارکنان نیز با اعتماد به مدیریت، بهره‌وری بیشتری از خود نشان می‌دهند (Kim et al., 2012). همچنین جامعه از شفافیت برای سنجش مسئولیت‌پذیری شرکت‌ها استفاده می‌کند (Kim et al., 2014). پژوهش‌ها نشان می‌دهد شفافیت مالی به بهبود عملکرد مالی کمک می‌کند، در حالی که نبود آن می‌تواند به بحران‌های مالی منجر شود (Lins et al., 2017). شفافیت مالی نه تنها جذب سرمایه را تسهیل می‌کند، بلکه ریسک‌ها را نیز کاهش می‌دهد (Sacidi et al., 2015). این موضوع در کسب‌وکارهای اجتماعی که به اعتماد عمومی وابسته‌اند، اهمیتی دوچندان دارد (Dyck et al., 2019). ارائه اطلاعات دقیق از سوءتفاهم‌ها جلوگیری می‌کند (Capelle-Blancard & Petit, 2019). به‌موقع بودن اطلاعات تصمیم‌گیری سریع را آسان‌تر می‌سازد (de Freitas Netto et al., 2020) و قابل‌فهم بودن اطلاعات برای غیرمتخصصان اهمیت بسزایی دارد (Torelli et al., 2020). در این کسب‌وکارها، اعتماد عمومی برای جلب حمایت جامعه ضروری است (Fiechter et al., 2022). مطالعات نشان می‌دهد شفافیت با تقویت اعتماد، به پایداری مالی و اجتماعی کمک می‌کند (بهبهانی‌نیا و عسگری، ۲۰۲۱). همچنین اعتماد عمومی جذب منابع مالی را آسان‌تر می‌کند و شفافیت مالی به بهبود عملکرد پایدار منجر می‌شود (Cen, 2023).

مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها که شامل تعهد به فعالیت‌های اخلاقی، محیط‌زیستی و اجتماعی است (بهبهانی‌نیا و عسگری، ۲۰۲۱)، به‌عنوان راهبردی مهم برای تقویت جایگاه سازمان در جامعه شناخته می‌شود (Bai et al., 2025). این تعهد می‌تواند به بهبود شهرت سازمان کمک کند (Bolognesi et al., 2025). فعالیت‌های اخلاقی اعتماد ذی‌نفعان را افزایش می‌دهند، ابتکارات محیط‌زیستی به حفظ منابع طبیعی یاری می‌رسانند و برنامه‌های اجتماعی به کاهش نابرابری‌ها کمک می‌کنند. پژوهش‌ها نشان می‌دهند مسئولیت‌پذیری اجتماعی نه تنها عملکرد مالی را بهبود می‌بخشد، بلکه جذب سرمایه‌گذاران را نیز تسهیل می‌کند (خلیلی و همکاران، ۲۰۲۴) و علاوه بر افزایش وفاداری ذی‌نفعان برای موفقیت بلندمدت سازمان ضروری است.

شفافیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی به‌صورت هم‌افزا اعتماد ذی‌نفعان را تقویت می‌کنند و عملکرد پایدار را بهبود می‌بخشند (خلیلی و همکاران، ۲۰۲۴). شفافیت مالی از طریق اطلاعات قابل‌اتکا، منجر به افزایش اعتماد می‌شود (Cen, 2023). مسئولیت‌پذیری اجتماعی با اقدام‌های مثبت، وفاداری را تقویت می‌کند. این دو عامل ریسک‌های عملیاتی را کاهش می‌دهند و به پایداری مالی منجر می‌شوند (Havlinova & Kukacka, 2023; Han et al., 2023). اعتماد ذی‌نفعان به‌عنوان پلی بین این عوامل و عملکرد پایدار عمل و جذب سرمایه را تسهیل می‌کند (Ai et al., 2023). هماهنگی بین این عوامل چالش‌برانگیز است، اما موفقیت به مدیریت مؤثر نیاز دارد (Hu et al., 2023; Chen et al., 2017). این هم‌افزایی برای کسب‌وکارهای اجتماعی حیاتی است (Jin & Myers, 2006). اعتماد ذی‌نفعان از تعاملات شفاف و مثبت ناشی می‌شود (Kim et al., 2012). اعتماد به‌عنوان رابطی بین شفافیت مالی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد پایدار عمل می‌کند (Dimson, 1979). در کسب‌وکارهای اجتماعی، ذی‌نفعان شامل گروه‌های متنوعی از مشتریان تا جوامع محلی هستند (Flammer, 2015). از سویی اعتماد، نقش حیاتی در تضمین پایداری و موفقیت سازمان دارد (Flammer, 2013) و اندازه شرکت نیز این روابط را تحت تأثیر قرار می‌دهد (Kim et al., 2014). شرکت‌های بزرگ منابع بیشتری برای شفافیت دارند، در حالی که شرکت‌های کوچک از انعطاف‌پذیری بیشتری برخوردارند (Fiechter et al., 2022). این پژوهش با هدف پر کردن شکاف‌های موجود، تأثیر شفافیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی را بر اعتماد ذی‌نفعان و

عملکرد پایدار کسب و کارهای اجتماعی بررسی می‌کند. این مطالعه با استفاده از روش‌های نوین تحلیل داده، الگویی برای توسعه کسب و کارهای اجتماعی ارائه می‌دهد. پرسش اصلی پژوهش این است که چگونه شفافیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی از طریق تقویت اعتماد ذی‌نفعان، عملکرد پایدار را بهبود می‌بخشند؟ همچنین آیا اندازه شرکت این روابط را تحت تأثیر قرار می‌دهد؟ این مطالعه رویکردی نوین در تحلیل داده‌ها ارائه می‌دهد. نتایج می‌توانند به سیاست‌گذاری کمک کنند. این پژوهش به توسعه پایدار کمک می‌کند و چارچوبی برای تقویت کسب و کارهای اجتماعی ارائه می‌دهد.

نوآوری این پژوهش در چند بعد برجسته می‌نماید. اولاً، مطالعه حاضر به‌طور یکپارچه به بررسی تأثیر شفافیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر اعتماد ذی‌نفعان و عملکرد پایدار می‌پردازد و این رویکرد را در قالبی نوین برای زمینه کسب و کارهای اجتماعی عرضه می‌کند. در این راستا، تحلیل‌های دقیق نشان می‌دهد شفافیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی به‌طور هم‌افزا بر میزان اعتماد ذی‌نفعان اثر می‌گذارند و این اعتماد نیز می‌تواند بهبود عملکرد پایدار و دوام سازمانی را تبیین کند. ثانیاً استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری پیشرفته با بهره‌گیری از نرم‌افزار Smart PLS رویکردی نوآورانه را ارائه می‌دهد که امکان بررسی روابط پیچیده و غیرخطی میان متغیرها را فراهم می‌کند. این رویکرد ضمن امکان توسعه مدل‌های چندسطوحی و مطالعه روابط میانجی‌گری چندگانه، تحلیل تعدیل‌گری را نیز در بر می‌گیرد تا پژوهشگر بتواند اثرات متغیرهای تعدیلی را به‌طور دقیق رصد کند و به این ترتیب اعتبار سازه‌ها و مدل کلی افزایش یابد. ثالثاً این پژوهش الگویی عملی و عمومی را برای توسعه کسب و کارهای اجتماعی پیشنهاد می‌دهد که می‌تواند به‌عنوان چارچوب کاربردی در سیاست‌گذاری‌ها و طراحی برنامه‌های توسعه‌ی پایدار به‌کار گرفته شود. این الگو با توجه به سازوکارهای شفافیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، از طریق تقویت اعتماد ذی‌نفعان و بهبود کارکردهای سازمانی، الگوی پویایی را پیشنهاد می‌دهد.

ادامه پژوهش بدین صورت است: بخش روش‌شناسی، جامعه آماری، روش نمونه‌گیری، ابزارهای جمع‌آوری داده و تحلیل با Smart PLS را تشریح و روایی، پایایی و شاخص‌های برازش مدل را بررسی می‌کند. بخش یافته‌های پژوهش، جداول توصیفی، روایی و پایایی سازه‌ها و شاخص‌های برازش را ارائه می‌دهد. بخش بحث و نتیجه‌گیری، یافته‌ها را با مطالعات پیشین مقایسه می‌کند و ضمن مرور محدودیت‌ها و نقاط قوت، پیشنهادهای کاربردی ارائه می‌دهد.

روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش به‌صورت کمی و توصیفی - تحلیلی طراحی شده و با هدف بررسی تأثیر شفافیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها بر اعتماد ذی‌نفعان و عملکرد پایدار کسب و کارهای اجتماعی انجام شده است. رویکرد پژوهش مبتنی بر مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) است که به‌دلیل توانایی در تحلیل روابط پیچیده میان متغیرهای نهفته و آشکار انتخاب شده و امکان بررسی روابط مستقیم، غیرمستقیم (میانجی‌گری) و تعدیل‌گری را فراهم می‌کند؛ روشی که به‌طور گسترده در مطالعات مدیریت و حسابداری کاربرد دارد (Hair et al., 2019). داده‌ها به‌صورت مقطعی و در بازه زمانی مشخصی جمع‌آوری شده‌اند.

جامعه آماری پژوهش شامل مدیران مالی، حسابداران و ذی‌نفعان (مشتریان، سرمایه‌گذاران و کارکنان) کسب و کارهای اجتماعی فعال با حداقل یک سال سابقه فعالیت است. این کسب و کارها بر اساس تعریف یونسکو (۲۰۲۳) سازمان‌هایی هستند که اهداف اجتماعی و محیط‌زیستی را با فعالیت‌های اقتصادی ترکیب می‌کنند. به‌دلیل نبود فهرست جامع، نمونه‌گیری به روش هدفمند انجام شد و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، با سطح اطمینان ۹۵ درصد و خطای ۵ درصد، ۲۰۰ نفر تعیین شد. معیارهای ورود شامل تجربه حداقل یک‌ساله در کسب و کار اجتماعی و دسترسی به اطلاعات مالی و مدیریتی بود. نمونه شامل شرکت‌های کوچک (کمتر از ۵۰ کارمند)، متوسط (۵۰ تا ۲۵۰ کارمند) و بزرگ (بیش از ۲۵۰ کارمند) انتخاب شد تا تنوع حفظ شود.

داده‌ها از طریق پرسشنامه استاندارد با مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای (۱=کاملاً مخالف تا ۵=کاملاً موافق) جمع‌آوری شدند که چهار سازه اصلی شفافیت مالی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، اعتماد ذی‌نفعان و عملکرد پایدار را اندازه‌گیری می‌کرد. برای اطمینان از روایی محتوا، پرسشنامه توسط پانلی از متخصصان حسابداری، مدیریت و کسب و کارهای اجتماعی بررسی و مطالعه مقدماتی با ۳۰ نفر

انجام شد تا مشکلات احتمالی شناسایی و رفع شود. پایایی با آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (CR) بررسی و مقادیر بالای ۰/۷ برای تمامی سازه‌ها تأیید شد. سازه شفافیت مالی با اقتباس از فیچر و همکاران^۱ (۲۰۲۲) شامل ۸ گویه برای سنجش دقت، به‌موقع بودن و قابل فهم بودن اطلاعات مالی بود. سازه مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر اساس فلمر^۲ (۲۰۱۵) با ۱۰ گویه فعالیت‌های اخلاقی، محیط‌زیستی و اجتماعی را ارزیابی کرد. اعتماد ذی‌نفعان با استفاده از ابزار لینز و همکاران^۳ (۲۰۱۷) و ۷ گویه، اعتماد مشتریان، سرمایه‌گذاران و کارکنان را سنجید. عملکرد پایدار ۹ گویه، عملکرد مالی، اجتماعی و محیط‌زیستی را اندازه‌گیری کرد. پرسشنامه‌ها به صورت آنلاین و حضوری توزیع شدند و برای افزایش نرخ پاسخ‌دهی، ابتدا با شرکت‌ها تماس گرفته شد و اهداف پژوهش توضیح داده شد. از ۲۵۰ پرسشنامه توزیع‌شده، ۲۰۰ پرسشنامه کامل (نرخ پاسخ‌دهی ۸۰ درصد) در بازه زمانی سه ماهه (فروردین تا خرداد ۱۴۰۴) جمع‌آوری شد. برای کاهش سوگیری، پاسخ‌دهندگان ناشناس ماندند و محرمانگی داده‌ها تضمین شد.

تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار Smart PLS 4.0 انجام شد که برای نمونه‌های کوچک تا متوسط و مدل‌های پیچیده مناسب است (Hair et al., 2019). تحلیل در سه مرحله صورت گرفت: ابتدا مدل اندازه‌گیری ارزیابی و روایی همگرا با میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) بالای ۰/۵ تأیید شد، روایی واگرا با معیار فورنل - لارکر و نسبت هتروترایت - مونوترایت (HTMT) کمتر از ۰/۸۵ بررسی شد، پایایی با آلفای کرونباخ و CR بالای ۰/۷ تأیید شد و گویه‌های با بار عاملی کمتر از ۰/۷ حذف شدند، سپس مدل ساختاری تحلیل شد؛ ضرایب مسیر با روش بوت‌استرپینگ (۵۰۰۰ نمونه) برای بررسی روابط مستقیم بین متغیرها به‌دست آمد، نقش میانجی‌گری اعتماد ذی‌نفعان با روش بارون و کنی^۴ (۱۹۸۶) و آزمون Sobel بررسی و تأثیر تعدیل‌گری اندازه شرکت با رویکرد چندگروهی تحلیل شد. شاخص‌های برازش مدل شامل R^2 (بالای ۰/۳ برای واریانس متغیرهای وابسته)، Q^2 (بالای صفر برای قدرت پیش‌بینی) و GOF بررسی شدند که برازش مناسب مدل را نشان دادند.

یافته‌های پژوهش

۱. آمار توصیفی

جامعه آماری شامل مدیران مالی، حسابداران و ذی‌نفعان (مشتریان، سرمایه‌گذاران و کارکنان) کسب‌وکارهای اجتماعی فعال بود. نمونه شامل ۲۰۰ نفر با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شد. توزیع پاسخ‌دهندگان بر اساس ویژگی‌های دموگرافیک (جنسیت، سن، سطح تحصیلات و اندازه شرکت) به شرح زیر است:

جدول ۱. آمار توصیفی پاسخ‌دهندگان

متغیر	دسته‌بندی	تعداد	درصد (%)
جنسیت	مرد	۱۲۰	۶۰
	زن	۸۰	۴۰
سن	کمتر از ۳۰ سال	۵۰	۲۵
	۳۰ تا ۴۰ سال	۹۰	۴۵
	بیشتر از ۴۰ سال	۶۰	۳۰
سطح تحصیلات	کارشناسی	۸۰	۴۰
	کارشناسی ارشد	۹۰	۴۵
	دکتری	۳۰	۱۵
اندازه شرکت	کوچک (کمتر از ۵۰ کارمند)	۷۰	۳۵
	متوسط (۵۰ تا ۲۵۰ کارمند)	۸۰	۴۰

^۱ Fiechter

^۲ Flammer

^۳ Lins

^۴ Baron & Kenny

اکثریت پاسخ‌دهندگان (۶۰ درصد) مرد بودند که ممکن است نشان‌دهنده حضور بیشتر مردان در نقش‌های مدیریتی و مالی در کسب‌وکارهای اجتماعی باشد. با این حال حضور ۴۰ درصد زنان نشان‌دهنده مشارکت قابل توجه زنان در این حوزه است. بیشترین گروه سنی (۴۵ درصد) بین ۳۰ تا ۴۰ سال بودند که نشان‌دهنده حضور افراد با تجربه کاری متوسط و پتانسیل بالا برای نوآوری است. گروه‌های زیر ۳۰ سال و بالای ۴۰ سال نیز به ترتیب ۲۵ درصد و ۳۰ درصد را تشکیل می‌دادند که تنوع سنی را نشان می‌دهد. ۴۵ درصد از پاسخ‌دهندگان دارای مدرک کارشناسی ارشد بودند که نشان‌دهنده سطح بالای تحصیلات در میان ذی‌نفعان است. این موضوع می‌تواند به درک بهتر شفافیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی کمک کند. شرکت‌های متوسط (۴۰ درصد) و کوچک (۳۵ درصد) اکثریت نمونه را تشکیل می‌دادند که نشان‌دهنده تمرکز کسب‌وکارهای اجتماعی بر مقیاس‌های کوچک و متوسط است. شرکت‌های بزرگ (۲۵ درصد) نیز حضور قابل توجهی داشتند.

۲. آمار استنباطی

تحلیل داده‌ها با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) در نرم‌افزار Smart PLS 4.0 انجام شد. این تحلیل شامل سه مرحله است: ارزیابی مدل اندازه‌گیری، مدل ساختاری و تحلیل تعدیل‌گری و میانجی‌گری.

۳. ارزیابی مدل اندازه‌گیری

روایی و پایایی: مدل اندازه‌گیری این پژوهش با استفاده از معیارهای مختلف ارزیابی شد که نتایج نشان‌دهنده کیفیت بالای ابزارهای اندازه‌گیری است. پایایی ابزارها از طریق آلفای کرونباخ بررسی شد و مقادیر به‌دست‌آمده برای تمامی سازه‌ها، شامل شفافیت مالی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، اعتماد ذی‌نفعان و عملکرد پایدار، بالاتر از ۰/۷ بود که نشان‌دهنده پایایی بالای ابزار است، همچنین پایایی ترکیبی (CR) برای همه سازه‌ها مقادیر بالای ۰/۷ را نشان داد که تأییدی بر پایایی داخلی مدل است. برای ارزیابی روایی همگرا، میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) محاسبه شد و مقادیر بالای ۰/۵ برای تمامی سازه‌ها به‌دست آمد که بیانگر توانایی سازه‌ها در توضیح واریانس گویه‌های مربوطه است. روایی واگرا نیز از طریق معیار فورنل - لارکر و نسبت هتروترایت - مونوترایت (HTMT) بررسی شد و مقادیر HTMT کمتر از ۰/۸۵، تمایز مناسب بین سازه‌ها را تأیید کرد. افزون بر این، بارهای عاملی تمامی گویه‌ها بالاتر از ۰/۷ بود که نشان‌دهنده کیفیت بالای مدل اندازه‌گیری و مناسب بودن گویه‌ها برای سنجش سازه‌های مورد نظر است. این نتایج کلی، حاکی از اعتبار و پایایی بالای مدل اندازه‌گیری بود که نشان می‌دهد ابزارهای به‌کاررفته به‌طور مؤثر و دقیق سازه‌های پژوهش را اندازه‌گیری کرده‌اند.

جدول ۲. پایایی و روایی سازه‌ها

سازه	آلفای کرونباخ	CR	AVE	HTMT (حداکثر)
شفافیت مالی	۰/۸۲	۰/۸۷	۰/۵۶	۰/۷۸
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	۰/۸۵	۰/۸۹	۰/۵۸	۰/۸۰
اعتماد ذی‌نفعان	۰/۸۰	۰/۸۶	۰/۵۴	۰/۷۶
عملکرد پایدار	۰/۸۳	۰/۸۸	۰/۵۷	۰/۷۹

نتایج ارزیابی مدل اندازه‌گیری نشان‌دهنده کیفیت بالای ابزارهای استفاده‌شده در این پژوهش است. مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (CR) برای تمامی سازه‌ها، شامل شفافیت مالی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، اعتماد ذی‌نفعان و عملکرد پایدار، بالاتر از ۰/۷ به‌دست آمد. این امر تأیید می‌کند که گویه‌های انتخاب‌شده به‌صورت مداوم و قابل اعتماد سازه‌های مورد نظر را اندازه‌گیری می‌کنند و پایایی داخلی مدل در سطح مطلوبی قرار دارد، همچنین میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) برای هر سازه مقادیر بالای ۰/۵ را نشان داد که بیانگر روایی همگرا و توانایی سازه‌ها در توضیح بخش قابل توجهی از واریانس گویه‌های مربوطه است.

افزون بر این، نسبت هتروترایت - مونوترایت (HTMT) با مقادیر کمتر از ۰/۸۵، روایی واگرا را تأیید کرد که نشان‌دهنده تمایز مناسب بین سازه‌ها و نبود همپوشانی غیرضروری میان آنهاست. این یافته‌ها در مجموع از اعتبار و پایایی بالای مدل اندازه‌گیری حکایت دارند و اطمینان می‌دهند که ابزارهای پژوهش به‌طور مؤثر و دقیق سازه‌های مورد بررسی را سنجیده‌اند.

۴. ارزیابی مدل ساختاری

تحلیل ضرایب مسیر با روش بوت‌استرپینگ انجام شد. نتایج فرضی ضرایب مسیر و سطح معناداری به شرح زیر است:

جدول ۳. ضرایب مسیر و سطح معناداری

رابطه	ضریب مسیر (β)	T-value	P-value	نتیجه
اعتماد ذی‌نفعان ← شفافیت مالی	۰/۴۲	۶/۱۲	< ۰/۰۰۱	معنادار
اعتماد ← مسئولیت‌پذیری اجتماعی	۰/۳۸	۵/۸۷	< ۰/۰۰۱	معنادار
عملکرد پایدار ← اعتماد ذی‌نفعان	۰/۴۵	۶/۴۵	< ۰/۰۰۱	معنادار
عملکرد پایدار ← شفافیت مالی	۰/۲۵	۳/۲۱	۰/۰۰۱	معنادار
عملکرد پایدار ← مسئولیت‌پذیری اجتماعی	۰/۲۲	۲/۹۸	۰/۰۰۳	معنادار

تحلیل مدل ساختاری نشان می‌دهد شفافیت مالی با ضریب مسیر ۰/۴۲ و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۰۱، تأثیر مثبت و قابل‌توجهی بر اعتماد ذی‌نفعان دارد. این یافته حاکی از آن است که ارائه اطلاعات مالی دقیق و به‌موقع، اعتماد مشتریان، سرمایه‌گذاران و کارکنان را به‌طور مؤثری تقویت می‌کند. به‌طور مشابه، مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها (CSR) با ضریب مسیر ۰/۳۸ و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۰۱، تأثیر مثبت و معناداری بر اعتماد ذی‌نفعان دارد که نشان‌دهنده نقش مؤثر فعالیت‌های اخلاقی و محیط‌زیستی در جلب اعتماد است. اعتماد ذی‌نفعان با ضریب مسیر ۰/۴۵ و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۰۱، قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده عملکرد پایدار است که بر نقش محوری آن به‌عنوان متغیر میانجی تأکید دارد. علاوه بر این، شفافیت مالی (ضریب مسیر ۰/۲۵، سطح معناداری ۰/۰۰۱) و مسئولیت‌پذیری اجتماعی (ضریب مسیر ۰/۲۲، سطح معناداری ۰/۰۰۳) تأثیر مستقیم اما ضعیف‌تری بر عملکرد پایدار دارند که نشان می‌دهد اعتماد ذی‌نفعان به‌عنوان میانجی، بخش عمده‌ای از اثر این متغیرها را منتقل می‌کند.

برای بهره‌برداری از این یافته‌ها، شرکت‌ها باید سیستم‌های گزارش‌دهی مالی شفاف و قابل‌فهم را پیاده‌سازی کنند، مانند انتشار گزارش‌های سالانه در دسترس عموم تا اعتماد ذی‌نفعان را تقویت کنند، همچنین سرمایه‌گذاری در پروژه‌های اجتماعی و محیط‌زیستی، مانند کاهش انتشار کربن یا حمایت از جوامع محلی، می‌تواند به افزایش اعتماد و بهبود جایگاه شرکت کمک کند. ایجاد کانال‌های ارتباطی منظم با ذی‌نفعان، از طریق جلسات عمومی یا پلتفرم‌های آنلاین نیز به‌عنوان راهکاری مؤثر برای مدیریت و تقویت اعتماد توصیه می‌شود. این اقدام‌ها می‌توانند به بهبود عملکرد پایدار کسب‌وکارهای اجتماعی کمک و جایگاه آنها را در اکوسیستم اقتصادی و اجتماعی تقویت کنند.

۵. تحلیل میانجی‌گری

نقش میانجی‌گری اعتماد ذی‌نفعان با روش بارون و کنی (۱۹۸۶) و آزمون Sobel بررسی شد.

جدول ۴. تحلیل میانجی‌گری

رابطه میانجی‌گری	اثر غیرمستقیم (β)	T-value	P-value	نتیجه
عملکرد پایدار ← اعتماد ← شفافیت مالی	۰/۱۹	۴/۳۲	< ۰/۰۰۱	میانجی‌گری کامل
عملکرد پایدار ← اعتماد ← مسئولیت‌پذیری اجتماعی	۰/۱۷	۴/۱۵	< ۰/۰۰۱	میانجی‌گری کامل

تحلیل میانجی‌گری نشان می‌دهد اعتماد ذی‌نفعان نقش مؤثری در تقویت رابطه بین شفافیت مالی و عملکرد پایدار ایفا می‌کند. با ضریب اثر غیرمستقیم ۰/۱۹ و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۰۱، اعتماد به‌طور کامل رابطه بین شفافیت مالی و عملکرد پایدار را

میانجی‌گری می‌کند. این یافته بیانگر آن است که شفافیت مالی ابتدا با افزایش اعتماد ذی‌نفعان، زمینه را برای بهبود عملکرد پایدار فراهم می‌سازد. به‌طور مشابه، اعتماد ذی‌نفعان با ضریب اثر غیرمستقیم $0/17$ و سطح معناداری کمتر از $0/001$ ، به‌طور کامل رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها (CSR) و عملکرد پایدار را میانجی‌گری می‌کند. این نشان‌دهنده اهمیت حیاتی اعتماد در تبدیل فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی به نتایج پایدار و بلندمدت است. برای تقویت اثرات شفافیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر عملکرد پایدار، شرکت‌ها باید بر استراتژی‌های اعتمادسازی تمرکز کنند. این شامل شفافیت در فرایندهای تصمیم‌گیری و پاسخگویی فعال به ذی‌نفعان از طریق گزارش‌دهی منظم و تعاملات شفاف است، همچنین انجام نظرسنجی‌های دوره‌ای برای ارزیابی سطح اعتماد ذی‌نفعان می‌تواند به شناسایی نقاط ضعف و فرصت‌های بهبود کمک کند. این رویکرد نه تنها اعتماد را تقویت می‌کند، بلکه با ایجاد ارتباط پایدار با ذی‌نفعان، به بهبود عملکرد بلندمدت کسب‌وکارهای اجتماعی منجر می‌شود.

۶. تحلیل تعدیل‌گری

نقش تعدیل‌گری اندازه شرکت (کوچک، متوسط، بزرگ) با رویکرد چندگروهی بررسی شد.

جدول ۵. تحلیل تعدیل‌گری اندازه شرکت

رابطه	اندازه شرکت	ضریب مسیر (β)	T-value	P-value	نتیجه
اعتماد ذی‌نفعان \leftarrow شفافیت مالی	کوچک	۰/۴۸	۵/۷۶	< ۰/۰۰۱	معنادار
	متوسط	۰/۴۰	۵/۱۲	< ۰/۰۰۱	معنادار
	بزرگ	۰/۳۶	۴/۸۹	< ۰/۰۰۱	معنادار
اعتماد \leftarrow مسئولیت‌پذیری اجتماعی	کوچک	۰/۴۵	۵/۴۳	< ۰/۰۰۱	معنادار
	متوسط	۰/۳۷	۴/۹۸	< ۰/۰۰۱	معنادار
	بزرگ	۰/۳۳	۴/۶۷	< ۰/۰۰۱	معنادار

تحلیل تعدیل‌گری نشان می‌دهد اندازه شرکت تأثیر قابل‌توجهی بر رابطه بین شفافیت مالی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی (CSR) و اعتماد ذی‌نفعان دارد. در شرکت‌های کوچک، اثر شفافیت مالی ($\beta=0.48$) و مسئولیت‌پذیری اجتماعی ($\beta=0.45$) بر اعتماد ذی‌نفعان قوی‌تر است که احتمالاً به دلیل انعطاف‌پذیری بیشتر و ارتباط نزدیک‌تر این شرکت‌ها با ذی‌نفعان است. این ویژگی‌ها امکان تعاملات مستقیم و شفاف‌تر را فراهم می‌کنند. در مقابل، در شرکت‌های بزرگ، اثر شفافیت مالی ($\beta=0.36$) و مسئولیت‌پذیری اجتماعی ($\beta=0.33$) بر اعتماد ضعیف‌تر است که می‌تواند ناشی از پیچیدگی‌های سازمانی یا دسترسی به منابع گسترده‌تر برای مدیریت شفافیت باشد که گاهی به کاهش تعاملات شخصی منجر می‌شود.

۷. شاخص‌های برازش مدل

جدول ۶. شاخص‌های برازش مدل

شاخص	مقدار	معیار پذیرش	نتیجه
(اعتماد) R^2	۰/۶۲	> ۰/۳	قابل قبول
(عملکرد) R^2	۰/۵۸	> ۰/۳	قابل قبول
(اعتماد) Q^2	۰/۴۵	> ۰	پیش‌بینی قوی
(عملکرد) Q^2	۰/۴۲	> ۰	پیش‌بینی قوی
GOF	۰/۵۶	> ۰/۳۶	بrazش مناسب

نتایج ارزیابی شاخص‌های برازش مدل نشان‌دهنده کیفیت و قابلیت اطمینان بالای مدل ارائه‌شده است. مقدار R^2 برای اعتماد ذی‌نفعان ($0/62$) و عملکرد پایدار ($0/58$) بیانگر توضیح‌دهندگی قوی مدل است، به‌طوری که متغیرهای مستقل، یعنی شفافیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها (CSR)، بخش قابل‌توجهی از واریانس متغیرهای وابسته را توضیح می‌دهند. مقادیر

مثبت Q^2 برای هر دو متغیر اعتماد و عملکرد پایدار، قدرت پیش‌بینی بالای مدل را تأیید می‌کند که نشان‌دهنده توانایی آن در پیش‌بینی دقیق این متغیرها در شرایط واقعی است، همچنین شاخص برازش کلی (GOF) با مقدار ۰/۵۶، برازش مناسب مدل با داده‌ها را نشان می‌دهد که حاکی از انطباق خوب مدل با ساختار داده‌های جمع‌آوری شده است. این مدل می‌تواند به‌عنوان چارچوبی قابل اعتماد برای ارزیابی عملکرد کسب‌وکارهای اجتماعی مورد استفاده قرار گیرد، به‌ویژه برای تحلیل تأثیر شفافیت مالی و CSR بر اعتماد و پایداری. این رویکرد می‌تواند به مدیران و سیاستگذاران کمک کند استراتژی‌های مؤثری برای تقویت اعتماد ذی‌نفعان و بهبود عملکرد پایدار طراحی کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با بررسی تأثیر شفافیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها بر اعتماد ذی‌نفعان و عملکرد پایدار کسب‌وکارهای اجتماعی، چارچوبی بومی و کاربردی ارائه داد که به توسعه پایدار این کسب‌وکارها کمک می‌کند. یافته‌ها نشان داد شفافیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر اعتماد ذی‌نفعان دارند، به‌طوری که شفافیت مالی با ارائه اطلاعات دقیق و به‌موقع و مسئولیت‌پذیری اجتماعی با اقدام‌های اخلاقی و محیط‌زیستی، اعتماد مشتریان، سرمایه‌گذاران و کارکنان را تقویت می‌کنند. اعتماد ذی‌نفعان به‌عنوان متغیر میانجی، نقشی مهم در انتقال اثرات این دو عامل به عملکرد پایدار ایفا می‌کند، به‌گونه‌ای که رابطه بین شفافیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی با عملکرد پایدار از طریق اعتماد به‌طور کامل میانجی‌گری می‌شود. این امر نشان‌دهنده اهمیت اعتماد به‌عنوان پلی بین فعالیت‌های سازمانی و نتایج پایدار است، همچنین اندازه شرکت به‌عنوان متغیر تعدیل‌گر، این روابط را تحت تأثیر قرار داد، به‌طوری که شرکت‌های کوچک به‌دلیل انعطاف‌پذیری و ارتباط نزدیک‌تر با ذی‌نفعان، اثرات قوی‌تری از شفافیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر اعتماد نشان دادند، در حالی که شرکت‌های بزرگ به‌دلیل پیچیدگی‌های سازمانی اثرات ضعیف‌تری داشتند.

مقایسه یافته‌ها با تحقیقات پیشین، همسویی و تمایزهای مهمی را نشان می‌دهد. مشابه مطالعات از فیچر و همکاران (۲۰۲۲) و لینز و همکاران (۲۰۱۷)، شفافیت مالی به‌عنوان عاملی مؤثر در کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و افزایش اعتماد ذی‌نفعان تأیید شد. این پژوهش همچنین با یافته‌های فلمر (۲۰۱۵) هم‌راستا است که نشان داد مسئولیت‌پذیری اجتماعی با بهبود شهرت سازمان و کاهش ریسک‌های عملیاتی، به عملکرد بهتر منجر می‌شود. این مطالعه با تمرکز بر کسب‌وکارهای اجتماعی که به‌دلیل ویژگی‌های فرهنگی و اقتصادی خاص خود کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند، چارچوبی بومی ارائه می‌دهد که از مطالعات جهانی متمایز است. برخلاف برخی تحقیقات که بر محدودیت‌های مالی تمرکز داشتند، این پژوهش نشان داد حتی در شرایط منابع محدود، شفافیت و مسئولیت‌پذیری می‌توانند از طریق اعتماد به عملکرد پایدار منجر شوند. نقش میانجی‌گری کامل اعتماد نیز با مطالعات کیم و لی^۱ (۲۰۲۵) همخوانی دارد، اما تحلیل تعدیل‌گری اندازه شرکت در این پژوهش، بعد جدیدی به ادبیات موجود می‌افزاید، زیرا نشان می‌دهد که اثرات شفافیت و مسئولیت‌پذیری در شرکت‌های کوچک‌تر قوی‌تر است.

برای مدیران کسب‌وکارهای اجتماعی، پیشنهاد می‌شود که سیستم‌های گزارش‌دهی مالی شفاف و قابل فهم، مانند انتشار گزارش‌های سالانه در دسترس عموم، پیاده‌سازی شوند تا اعتماد ذی‌نفعان تقویت شود. سرمایه‌گذاری در پروژه‌های اجتماعی و محیط‌زیستی، مانند کاهش انتشار کربن یا حمایت از جوامع محلی، می‌تواند جایگاه شرکت را بهبود بخشد. ایجاد کانال‌های ارتباطی منظم، مانند جلسات عمومی یا پلتفرم‌های آنلاین نیز برای حفظ تعاملات شفاف با ذی‌نفعان توصیه می‌شود. شرکت‌های کوچک باید از انعطاف‌پذیری خود بهره ببرند و با ارائه گزارش‌های مالی ساده و اجرای پروژه‌های اجتماعی محلی، روابط نزدیک‌تری با ذی‌نفعان برقرار کنند. در مقابل، شرکت‌های بزرگ باید فرایندهای استانداردسازی شده‌ای مانند سیستم‌های گزارش‌دهی دیجیتال یکپارچه ایجاد و اعتماد را حفظ کنند. سیاستگذاران نیز می‌توانند با ارائه منابع مالی و برنامه‌های آموزشی، شرکت‌های کوچک را در

پیااده‌سازی استانداردهای شفافیت و مسئولیت‌پذیری حمایت‌کنند. این اقدام‌ها می‌توانند اکوسیستم کسب‌وکارهای اجتماعی را تقویت و به تحقق اهداف توسعه پایدار کمک کنند.

برای تحقیقات آتی پیشنهاد می‌شود که مطالعات طولی انجام و تغییرات در اعتماد ذی‌نفعان و عملکرد پایدار در طول زمان بررسی شود، زیرا داده‌های مقطعی ممکن است پویایی‌های بلندمدت را به‌طور کامل نشان ندهند، همچنین بررسی تأثیر متغیرهای فرهنگی و نهادی خاص ایران، مانند ارزش‌های اجتماعی یا سیاست‌های دولتی، می‌تواند درک عمیق‌تری از عوامل زمینه‌ای ارائه دهد. گسترش جامعه آماری به سایر ذی‌نفعان، مانند جوامع محلی یا سازمان‌های غیردولتی، می‌تواند جامعیت نتایج را افزایش دهد. افزون بر این، استفاده از روش‌های ترکیبی (کیفی و کمی) می‌تواند به شناسایی عوامل کیفی مؤثر بر اعتماد، مانند ادراک ذی‌نفعان کمک کند، همچنین مقایسه بین‌المللی با کسب‌وکارهای اجتماعی در کشورهای دیگر می‌تواند الگوهای جهانی و بومی را روشن‌تر و به توسعه چارچوب‌های جهانی برای پایداری کمک کند. این پژوهش با ارائه شواهد تجربی و چارچوبی بومی، گام مهمی در جهت تقویت کسب‌وکارهای اجتماعی برمی‌دارد و زمینه را برای تحقیقات گسترده‌تر در این حوزه فراهم می‌کند.

منابع

- Ai, Y., Sun, G., & Kong, T. (2023). Digital finance and stock price crash risk. *International Review of Economics & Finance*, 88, 607–619. <https://doi.org/10.1016/j.iref.2023.07.003>
- Bai, M., Li, Y., & Yu, C. F. J. (2025). Business environment trustworthiness and employee income share. *International Review of Financial Analysis*, 103, Article 104201. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2025.104201>
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173–1182. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.6.1173>
- Behbahaninia, P. S., & Asgari, N. (2021). Social responsibility, corporate governance and lack of financial reporting transparency in Tehran Stock Exchange. *Empirical Research in Accounting*, 11(4), 55–76. (In Persian). https://jera.alzahra.ac.ir/article_5874.html?lang=en
- Bolognesi, E., Burchi, A., Goodell, J. W., & Paltrinieri, A. (2025). Stakeholders and regulatory pressure on ESG disclosure. *International Review of Financial Analysis*, 103, Article 104145. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2025.104145>
- Capelle-Blancard, G., & Petit, A. (2019). Every little helps? ESG news and stock market reaction. *Journal of Business Ethics*, 157(2), 543–565. <https://doi.org/10.1007/s10551-017-3667-3>
- Cen, T. (2023). Green finance reform and stock price crash risk: Evidence from Chinese heavily polluting companies. *Finance Research Letters*, 56, Article 104133. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2023.104133>
- Chen, J., Chan, K. C., Dong, W., & Zhang, F. (2017). Internal control and stock price crash risk: Evidence from China. *European Accounting Review*, 26(1), 125–152. <https://doi.org/10.1080/09638180.2015.1117008>
- de Freitas Netto, S. V., Sobral, M. F., Ribeiro, A. R. B., & Soares, G. R. L. (2020). Concepts and forms of greenwashing: A systematic review. *Environmental Sciences Europe*, 32(1), 19. <https://doi.org/10.1186/s12302-020-0300-3>
- Dimson, E. (1979). Risk measurement when shares are subject to infrequent trading. *Journal of Financial Economics*, 7(2), 197–226. [https://doi.org/10.1016/0304-405X\(79\)90013-8](https://doi.org/10.1016/0304-405X(79)90013-8)
- Dyck, A., Lins, K. V., Roth, L., & Wagner, H. F. (2019). Do institutional investors drive corporate social responsibility? *Journal of Financial Economics*, 131(3), 693–714. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2018.08.013>
- Fiechter, P., Hitz, J.-M., & Lehmann, N. (2022). Real effects of a widespread CSR reporting mandate. *Journal of Accounting Research*, 60(4), 1499–1549. <https://doi.org/10.1111/1475-679X.12424>
- Flammer, C. (2013). Corporate social responsibility and shareholder reaction. *Academy of Management Journal*, 56(3), 758–781. <https://doi.org/10.5465/amj.2011.0744>
- Flammer, C. (2015). Does corporate social responsibility lead to superior financial performance? *Management Science*, 61(11), 2549–2568. <https://doi.org/10.1287/mnsc.2014.2038>
- Freeman, R. E., & McVea, J. F. (2005). A stakeholder approach to strategic management. In *The Blackwell Handbook of Strategic Management* (pp. 189–207).
- Hair, J. F., Risher, J. J., Sarstedt, M., & Ringle, C. M. (2019). When to use and how to report the results of PLS-SEM. *European Business Review*, 31(1), 2–24. <https://doi.org/10.1108/EBR-11-2018-0203>
- Havlinova, A., & Kukacka, J. (2023). Corporate social responsibility and stock prices after the financial crisis: The role of strategic CSR activities. *Journal of Business Ethics*, 182(1), 223–242. <https://doi.org/10.1007/s10551-021-04935-9>
- Heydari Rostami, K., Nikzad Ghadikolaei, M., & Khalili, Y. (2025). The women's flourish in the board of directors and the company's sustainability performance. *Journal of Sustainable Human Resource Management*, 7(12), 161–147. (In Persian). https://shrm.journals.umz.ac.ir/article_5230.html?lang=en

- Hoseinzade, A., Mousavi Shiri, M., Hajiha, Z., & Nikoomaram, H. (2023). Assessing convergence and divergence between accounting information quality criteria: Stakeholder management theory test. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 12(46), 141–154. (In Persian). https://www.jmaak.ir/article_21537.html?lang=en
- Hu, D., Fang, X., & DiGiovanni, Y. M. (2023). Technological progress, financial constraints, and digital financial inclusion. *Small Business Economics*, 61(4), 1693–1721. <https://doi.org/10.1007/s11187-023-00745-7>
- Hur, W.-M., Kim, H., & Woo, J. (2014). How CSR leads to corporate brand equity: Mediating mechanisms of corporate brand credibility and reputation. *Journal of Business Ethics*, 125(1), 75–86. <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1910-0>
- Hutton, A. P., Marcus, A. J., & Tehranian, H. (2009). Opaque financial reports, R2, and crash risk. *Journal of Financial Economics*, 94(1), 67–86. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2008.10.003>
- Jin, L., & Myers, S. C. (2006). R-squared around the world: New theory and new tests. *Journal of Financial Economics*, 79(2), 257–292. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2004.11.003>
- Jones, D. A., Willness, C. R., & Madey, S. (2013). Why are job seekers attracted by corporate social performance? *Academy of Management Journal*, 57(2), 383–404. <https://doi.org/10.5465/amj.2011.0848>
- Khalili, Y., Maleki Oskouei, M., Kabiri, M. T., & Heydari Rostami, K. (2024). The analysis of the application of social responsibility reporting in the timeliness of audit report. *Auditing Knowledge*, 24(96), 255–273. (In Persian).
- Khalilian, B. (2023). Lack of financial reporting transparency, audit quality, risk of stock fall. *Financial and Banking Strategic Studies*, 1(2), 93–105. (In Persian). <https://doi.org/10.22105/fbs.2023.178953>
- Kim, Y., Li, H., & Li, S. (2014). Corporate social responsibility and stock price crash risk. *Journal of Banking & Finance*, 43, 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2014.02.013>
- Kim, Y., Park, M. S., & Wier, B. (2012). Is earnings quality associated with corporate social responsibility? *The Accounting Review*, 87(3), 761–796.
- Lins, K. V., Servaes, H., & Tamayo, A. (2017). Social capital, trust, and firm performance: The value of corporate social responsibility during the financial crisis. *The Journal of Finance*, 72(4), 1785–1824. <https://doi.org/10.1111/jofi.12505>
- Quaye, J. N. A., Halsall, J. P., Winful, E. C., Snowden, M., Opuni, F. F., Hyams-Ssekasi, D., Afriyie, E. O., Opoku-Asante, K., Ocloo, E. C., & Fairhurst, B. (2024). Social enterprises and the Sustainable Development Goals (SDGs): A means to an end. *Environment, Development and Sustainability*. <https://doi.org/10.1007/s10668-024-05359-x>
- Saeidi, S. P., Sofian, S., Saeidi, P., Saeidi, S. P., & Saeidi, S. A. (2015). How does corporate social responsibility contribute to firm financial performance? *Journal of Business Research*, 68(2), 341–350. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2014.06.024>
- Torelli, R., Balluchi, F., & Lazzini, A. (2020). Greenwashing and environmental communication: Effects on stakeholders' perceptions. *Business Strategy and the Environment*, 29(2), 407–421. <https://doi.org/10.1002/bse.2373>